

राज्यातील सहकारी व खाजगी दूध संघ यांना
किमान गाय दूध दर निश्चित करण्याबाबत
निर्देश देणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एमएलके- २०२३/प्र.क्र.६३/पदुम-८

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक

मंत्रालय- विस्तार, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक: १४ जुलै, २०२३

वाचा:- शासन समक्रमांकीत शासन निर्णय दि. २७.६.२०२३.

प्रस्तावना:-

राज्यातील दूध दर प्रश्नाबाबत विविध दूध उत्पादक शेतकरी संघटना व पशुखाद्य उत्पादक कंपन्यांच्या प्रतिनिधींसोबत दि. २२.६.२०२३ रोजी मा.मंत्री (पशुसंवर्धन व दुग्धविकास) यांचे अध्यक्षतेखाली बैठक आयोजित करण्यात आली होती. सदर बैठकीत दूध उत्पादक संघटनांचे प्रतिनिधी यांनी दूधाच्या दरामध्ये मोठ्याप्रमाणात घसरण झाली असून, दूध उत्पादक शेतकऱ्यांमध्ये त्यामुळे असंतोष निर्माण झाला आहे, असे नमूद केले. राज्यात दूध संकलन हे प्रामुख्याने खाजगी व सहकारी दूध संस्थांकडून करण्यात येते. दुधाच्या कृश काळात दूध उत्पादन कमी असल्याने, शेतकऱ्यांच्या दूधाला रास्त भाव मिळतो. तथापि, दुधाच्या पुष्ट काळात दूध उत्पादन वाढल्याने, विविध खाजगी व सहकारी दूध संघाकडून शेतकऱ्यांचे दूध कमी दराने स्विकारले जाते. यामुळे दूध उत्पादक शेतकरी तोट्यात जातो.

वरील सर्व बाबी लक्षात घेता, खाजगी/ सहकारी दूध संघांचा परिचालन खर्च तसेच दूध उत्पादक शेतकऱ्यांचा उत्पादन खर्च विचारात घेऊन, शेतकऱ्यांच्या दूधाला रास्त भाव मिळावा यानुषंगाने दूध दर निश्चित करण्यासाठी वाचा येथील शासन निर्णयान्वये समिती गठीत करण्यात आली आहे. सदर समितीमध्ये सहकारी व खाजगी दुग्धक्षेत्रातील प्रमुख प्रतिनिधी यांची सदस्य म्हणून समावेश आहे. सदर समितीने दि. ३.७.२०२३ रोजी बैठक घेऊन राज्यातील सहकारी व खाजगी दूध प्रकल्प यांचेद्वारे खरेदी होणाऱ्या ३.५/८.५ गुणप्रतिकरीता सर्वानुमते किमान खरेदी दर निश्चित करून शासनास शिफारस केली आहे. सदर समितीने शासनास केलेल्या शिफारशी विचारात घेता, राज्यातील गाय दूधासाठी (३.५/८.५) किमान खरेदी दरास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

- उपरोक्त समितीने शिफारस केल्याप्रमाणे राज्यातील सहकारी व खाजगी दूध प्रकल्प यांचेमार्फत खरेदी करण्यात येणाऱ्या ३.५/८.५ या गुणप्रतिकरीता किमान रु.३४ प्रतिलिटर या दरास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच सदरचे दर विनाकपात दूध उत्पादक शेतकरी यांना अदा करणे अभिप्रेत राहील.
- सदरचे दर हे दिनांक २१.०७.२०२३ पासून अंमलात येतील.

३. देशातील स्थानिक व आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेचा आढावा घेऊन समितीने दर ३ महिन्यांनी किमान दूध खरेदी दर निश्चितीबाबत शासनास शिफारस करण्यात यावी. परंतु, विशिष्ट अपवादात्मक परिस्थिती निर्माण झाल्यास, शासनाकडून प्राप्त निर्देशानुसार ३ महिन्यापूर्वीही समितीने दूध दराबाबत शासनास शिफारस करणे आवश्यक राहील.
४. सदरचे निर्देश हे दूधाच्या खरेदी दरात कपात होऊन दूध उत्पादक शेतकऱ्यांना आर्थिक नुकसान होऊ नये, याकरीता लोकहितास्तव देण्यात येत आहे.
५. उपरोक्त निर्देशाप्रमाणे किमान दूध दराची अंमलबजावणीबाबत जिल्हा दुर्ग व्यवसाय विकास अधिकारी यांनी आयुक्त, दुर्गव्यवसाय विकास यांचेमार्फत शासनास दरमहा अहवाल सादर करावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतरथळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२३०७१४१३२९१५७५०९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अश्विनी यमगर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मुख्यमंत्री महोदय यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.उप मुख्यमंत्री महोदय यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.मंत्री (दुर्गव्यवसाय) महोदय यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई.
४. सचिव (पदु), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
५. आयुक्त, दुर्गव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
६. आयुक्त, अन्न व औषध प्रशासन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
७. प्रादेशिक दुर्गव्यवसाय विकास अधिकारी (सर्व)
८. विभागीय उपनिंबधक (दुर्ग) सर्व
९. जिल्हा दुर्गव्यवसाय विकास अधिकारी (सर्व)
१०. सर्व समिती सदस्य (आयुक्त, दुर्गव्यवसाय यांचेमार्फत)
११. निवडनस्ती.